

Raad voor de praktijkopleidingen

Jaarrapportage 2020

EDUCATIE &
PRAKTIJK
OPLEIDINGEN

NBA

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. De Raad voor de praktijkopleidingen	4
1.1 Samenstelling	4
1.2 Vergaderingen	5
1.3 De Examencommissie Geïntegreerd slotexamen	5
1.4 Werkgroepen en subcommissies	5
1.5 Overleg overig	7
2. De uitvoering van de praktijkopleiding	8
2.1 Aanwijzing stagebureaus	8
2.2 Benoeming examinatoren	8
2.3 Benoeming overige functionarissen	9
2.4 Accreditatie onderwijsinstellingen en overige instellingen	9
2.5 Geïntegreerde trajecten	9
2.6 De praktijkopleiding op de Antillen en in Suriname	10
2.7 Maatregelen in verband met Coronapandemie	10
2.8 Beleid in verband met naderende deadline	11
3. Examencommissie geïntegreerd slotexamen	12
3.1 Vergaderingen	12
3.2 Examinatoren: benoeming en monitoring kwaliteit	12
3.3 Waarnemingen door leden van de Examencommissie	14
3.4 Het examen in 2020	15
4. Kwaliteitszorg	16
4.1 Stagebureaus	16
4.2 Examens	18
4.3 Referaten	18
4.4 Trainingsdagen, begeleidingsdagen en intervisiegesprekken	19
4.5 Simulatieopdrachten	19
5. Regelgeving	20
5.1 Verordening op de praktijkopleidingen	20
5.2 Overstap- en overgangsregelingen	20
5.3 Klachten en bezwaren	20
6. ICT omgeving	21
6.1 ELO	21
6.2 Managementinformatie	21
7. Communicatie/ Informatie	21
8. Terugblik op Planning & Controlcyclus	22
9. Samenvatting activiteiten 2021	22

Bijlage: cijfers praktijkopleidingen

1. Aantallen trainees per stagebureaucluster
2. Aantallen inschrijvingen
3. Aantallen afgestudeerde, gezakte en gestopte trainees
4. Gemiddelde praktijkopleidingsduur

Inleiding

Deze jaarrapportage is opgesteld om het bestuur van de NBA en de Commissie Eindtermen Accountantsopleiding (CEA) te informeren over de activiteiten in 2020 ten behoeve van het verzorgen van de praktijkopleidingen en het afnemen van de examens van de Raad voor de praktijkopleidingen (RPO) en de Examencommissie Geïntegreerd slotexamen (de Examencommissie) en van de afdeling Lerend Beroep (subafdeling Praktijkopleidingen) van de NBA (hierna: het NBA bureau).

2020 was in meerdere opzichten een bijzonder jaar, niet in de laatste plaats door wisselingen van de wacht binnen de RPO en het NBA bureau, waarbij zowel een nieuwe voorzitter als een nieuwe secretaris zijn aangetreden. Het was ook het jaar waarin, na een periode van intensieve voorbereiding het geïntegreerd slotexamen voor het eerst werd afgelegd. In maart werd Nederland verrast met de eerste maatregelen als gevolg van de pandemie en ging de praktijkopleiding, daar waar nodig en mogelijk, online. Niet alleen de examens, referaten en andere onderdelen van de praktijkopleiding, maar ook bijeenkomsten en beoordelingsbezoeken werden vanaf dat moment online georganiseerd. In het najaar is gestart met de evaluatie van de nieuwe praktijkopleiding, waarvan de eerste resultaten in 2021 aan de RPO worden gepresenteerd.

De impact van de pandemie op de in- en doorstroom lijkt vooralsnog beperkt. De totale instroom is ten opzichte van 2019 licht gestegen. Over de impact voor het examen kunnen ook nog weinig uitspraken worden gedaan, daar het afnemen van het nieuwe examen en het online gaan als gevolg van de pandemie zich voor een groot deel gelijktijdig voltrokken.

Korte vooruitblik 2021

De evaluatie van de nieuwe praktijkopleiding gaf het bemoedigende beeld dat, afgezien van een aantal minder beoordeelde elementen, zoals met name de ervaren schrijflast, de praktijkopleiding door de bank genomen goed wordt gewaardeerd. Adviezen die uit de evaluatie naar voren komen, worden in 2021 met de verschillende stakeholders afgestemd, waarna door de RPO besloten wordt of ze al dan niet zullen worden overgenomen. 2021 is ook het jaar van het aflopen van de deadline om onder de 'oude' eindtermen te kunnen afstuderen en het jaar waarin nieuwe initiatieven, waarbij integratie van theoretische en praktische vorming op verschillende manieren wordt vormgegeven, hun beslag krijgen.

De jaarrapportage bevat een eerste voorzet voor de planning van (nieuwe) activiteiten en projecten in 2021. Deze passages zijn in de rapportage grijs gearceerd.

1. De Raad voor de praktijkopleidingen

NBA draagt conform artikel 47 van de Wet op het accountantsberoep zorg voor de praktijkopleiding tot accountant en heeft deze bevoegdheid gemandateerd aan de RPO. Met de introductie van het geïntegreerd slotexamen is een Examencommissie Geïntegreerd slotexamen opgericht die specifiek zorgdraagt voor dit nieuwe examen en daarover aan de RPO rapporteert. Met de oprichting van deze commissie, waarin zowel de RPO als de onderwijsinstellingen zijn vertegenwoordigd, wordt het geïntegreerde karakter van het examen benadrukt en gewaarborgd.

1.1 Samenstelling

De Raad voor de praktijkopleidingen (hierna: RPO) bestond op 31 december 2020 uit:

prof. dr. L. (Leen) Paape RA RO CIA (voorzitter)
P.A.A.M. (Patrick) van Belkom AA
drs. C.J.H.M. (Chantal) van Bussel RA
C.M.M. (Connie) van der Heide-Ruigrok RA
W. (Wim) de Leeuw MGA RA
drs. R.M. (Remko) Renes RA
drs. A.M. (Jacques) van Welbergen AA

De RPO werd in 2020 namens de NBA Young Profs bijgestaan door:

E.M. (Emmy) van Diepen RA MSc
M.J.A. (Maikel) van Krugten AA

De RPO werd ondersteund door:

S.J. (Sandra) Kroon (secretaris)
drs. J.A. (Jan) Kamphuis (beleidsadviseur)
I. (Ilonka) Tichelaar (beleidsmedewerker)

Jan Kamphuis is met ingang van 1 november 2020 bij de NBA in dienst getreden als beleidsadviseur. In de samenstelling van de RPO hebben zich in 2020 geen wijzigingen voorgedaan. Omdat Emmy van Diepen en Maikel van Krugten beiden in de tweede helft van 2019 zijn afgestudeerd en dus trainee-af zijn, zal de RPO in de loop van 2021 uitkijken naar waardige opvolgers.

De RPO streeft naar een pluriforme samenstelling. Voorop staat dat er sprake is van een representatieve afspiegeling van de professionele omgevingen waarbinnen trainees hun praktijkopleiding volgen, dat alle leden een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben voor (het doen verzorgen van) de praktijkopleidingen en dat zij over de vereiste kwaliteiten als bestuurder beschikken.

- De RPO zal in de loop van 2021 op zoek gaan naar waardige opvolgers van de afgestudeerde Young Profs Emmy van Diepen en Maikel van Krugten. (1-a)

1.2 Vergaderingen

In 2020 is de RPO vijf keer in een reguliere vergadering bijeen geweest.

Tijdens de vergaderingen is veelvuldig gesproken over de taken en verantwoordelijkheden van de RPO ten opzichte van de andere spelers die betrokken zijn bij de praktijkopleiding, zoals CEA, stagebureaus en opleiders. Mede als gevolg van de introductie van de nieuwe praktijkopleiding, waarbij meer integratie tussen theorie- en praktijkopleiding wordt nagestreefd, en waarbij verschillende onderdelen zowel bij stagebureaus als bij de onderwijsinstellingen kunnen worden belegd, is herijking onvermijdelijk. De vraag wie waarvoor verantwoordelijk is en zou moeten zijn, is daarom ook meegenomen in de evaluatie van de nieuwe praktijkopleiding.

Er zijn meerdere besluiten genomen, waaronder:

- Besluit tot vaststelling overstapregeling in verband met de deadline van 1 september 2021;
- Besluit tot versoepelende maatregelen in verband met de pandemie;
- Besluit tot aanpassing/vernieuwing van de ICAIS-opdracht voor zowel Assurance als MKB;
- Besluit tot instemming met geïntegreerd traject MVP.

1.3 De Examencommissie Geïntegreerd slotexamen

In 2019 is de 'Examencommissie Geïntegreerd slotexamen' (hierna: de Examencommissie) ingesteld. De Examencommissie functioneert op basis van een mandaat van de RPO en draagt zorg voor de inhoud en organisatie van het geïntegreerd slotexamen. De leden van de commissie zijn door de RPO benoemd. De Examencommissie bestaat uit twee leden van de RPO, waarvan één voorzitter is van de commissie, en vier vertegenwoordigers van de onderwijsinstellingen, die zijn voorgedragen door de Permanente Werkgroep Accountancy (PWA), de VAAC en het AC-Scholenoverleg. De Examencommissie wordt ondersteund door een secretaris, afkomstig van de NBA.

De Examencommissie bestond op 31 december 2020 uit:

drs. R. M. (Remko) Renes RA (namens Raad, voorzitter)
P.A.A.M. (Patrick) van Belkom AA (namens Raad)
Drs. J.J. (Jurroen) Cluitmans (namens VAAC)
Drs. P (Piet) de Keijzer (namens AC-Scholenoverleg)
Prof. dr. R.H.G. (Roger) Meuwissen RA (namens PWA)
Prof. dr. P. (Philip) Wallage RA (namens PWA)

De commissie werd vanuit de NBA ondersteund door Ilonka Tichelaar.

In hoofdstuk 3 wordt afzonderlijk gerapporteerd over de activiteiten van de Examencommissie.

1.4 Werkgroepen en subcommissies

De RPO kan werkgroepen instellen die invulling geven aan specifieke onderdelen van de praktijkopleiding.

Werkgroep Evaluatie praktijkopleiding 2020

In 2020 is de nieuwe praktijkopleiding, gestart in 2017, geëvalueerd door de werkgroep Evaluatie praktijkopleiding 2020. De samenstelling van deze werkgroep is als volgt:

W. (Wim) de Leeuw MGA RA (namens RPO, voorzitter)
drs. A.M. (Jacques) van Welbergen AA (namens RPO)
P. (Patricia) de Quaasteniet-Meester (namens Nyenrode Business Universiteit)
dr. H.B. (Hans) Duits RA (namens AC-scholenoverleg)
A. (Adrian) Egas (namens Young Profs)
K. (Gesrau) Noori (namens Young Boards)
mr. drs. J.N. (Joost) Vos RA (namens KPMG stagebestuur)

Drs. J.G. (Jorit) Schuitemaker RA heeft namens het stagebureau Accountancy Rijksoverheid meegelezen met het evaluatierapport en advies.

In deze samenstelling zijn RPO, onderwijs, stagebureaus en studenten vertegenwoordigd.

De evaluatiewerkgroep heeft de mate van effectiviteit en efficiëntie van de nieuwe praktijkopleiding onderzocht. Hiertoe is documentatie-onderzoek verricht en zijn panelinterviews gehouden met onder meer trainees, examinatoren, beoordelaars, praktijkbegeleiders en vertegenwoordigers van stagebureaus en onderwijsinstellingen. Adviezen die eerder zijn uitgebracht door Young Audit Boards en de op initiatief van CEA opgerichte werkgroep Quick Wins, zijn in de evaluatie en het advies betrokken.

De werkgroep zal begin 2021 zijn definitieve advies uitbrengen over de ingezette en in te zetten leer- en toetsmiddelen en -methoden. Het advies wordt gesondeerd onder de stagebureaus en waar nodig afgestemd met CEA alvorens door de RPO besluiten worden genomen.

Werkgroep Kwaliteitsbeleid

De werkgroep die nader invulling zal geven aan het kwaliteitsbeleid van de nieuwe praktijkopleiding en de praktijkcomponenten van de geïntegreerde opleidingstrajecten en – initiatieven, vervolgt na besluitvorming naar aanleiding van de uitkomsten van de evaluatiewerkgroep zijn werkzaamheden onder leiding van Chantal van Bussel. Het streven is om uiterlijk 1 januari 2022 het volledig op de nieuwe situatie toegespitste kwaliteitsbeleid in te voeren. Gedacht wordt aan een meer risicogericht en integraal beleid op basis van goede management-informatie en objectieve criteria.

Vooruitlopend hierop zullen met de onderwijsinstellingen en overige instellingen die onderdelen van de praktijkopleiding (al dan niet geïntegreerd) aanbieden verkennende gesprekken worden gevoerd over de inrichting van hun kwaliteitsbeleid met betrekking tot deze onderdelen. Dit gaat dan bijvoorbeeld over referaten, intervisiegesprekken, ICAIS-opdracht, simulatie-opdrachten en (toekomstige) geïntegreerde onderdelen (van HAN, MVP, SRA/Full Finance). De Werkgroep Kwaliteitsbeleid stemt het kwaliteitsbeleid af op dat van CEA en de afspraken die met CEA zijn gemaakt over de monitoring van geïntegreerde trajecten.

Werkgroep PowerBI

In 2019 en 2020 is door een Werkgroep Management Informatie gewerkt aan verbetering van de managementinformatie en voortgangsinformatie om te voorzien in de informatiebehoefte van met name de RPO en de stagebureaus. Dit heeft er onder meer toe geleid dat via PowerBI stuur- en voortgangsinformatie voor de RPO en de deelnemende stagebureaus is ontsloten.

De Werkgroep PowerBI, of Management-informatie 2.0, beoogt in 2021 de management-informatie op een hoger plan te tillen, waarbij bijvoorbeeld wordt gekeken naar de mogelijkheden om kwalitatieve informatie aan kwantitatieve informatie te koppelen, ter ondersteuning van het kwaliteitsbeleid en besluitvorming van de RPO en Examencommissie.

Naast medewerkers van NBA hebben Remko Renes en Jurroen Cluitmans zitting in de werkgroep.

- In 2021 presenteert de werkgroep Evaluatie praktijkopleiding 2020 zijn evaluatierapport en advies over de nieuwe praktijkopleiding. Voordat besluitvorming plaatsvindt, vindt afstemming plaats met onder meer stagebureaus en CEA. (1-b)
- In 2021 zal de werkgroep Kwaliteitsbeleid voorstellen doen voor het kwaliteitsbeleid van de nieuwe praktijkopleiding, met in het bijzonder de geïntegreerde trajecten en elementen die door onderwijsinstellingen en overige instellingen kunnen worden aangeboden, met als doel om uiterlijk met ingang van 1 januari 2022 een passend beleid voor een integrale aanpak te introduceren. Als onderdeel hiervan worden verkennende gesprekken met de aanbieders gevoerd. (1-c)
- De werkgroep PowerBI beoogt in 2021 management-informatie op een hoger plan te tillen ter ondersteuning van kwaliteitsbeleid en besluitvorming door de RPO en examencommissie. (1-d)

1.5 Overleg overig

In 2020 is het overleg met onderwijsinstellingen en stagebureaus gecontinueerd.

In het voorjaar en in het najaar zijn online informatie- en meepraatsessies met de stagebureaus georganiseerd. Bij de sessies in het voorjaar hebben de stagebureaus kennis kunnen maken met Leen Paape. Onderwerpen die bij de sessies verder aan de orde kwamen, waren onder meer de voortzetting van de praktijkopleiding in de 'Corona-situatie', de introductie van de aangepaste ICAIS-opdracht, de evaluatie van de praktijkopleiding, het geïntegreerd slotexamen en de gewijzigde CEA eindtermen.

Daarnaast is een eenmalig breed hbo-overleg geïnitieerd met als voornaamste doel om met de verschillende initiatieven om tot meer integratie te komen en de specifiek op de MKB oriëntatie gerichte onderdelen: de begeleidingsdagen en simulatie-opdrachten, meer op één lijn te komen. Eerder in het jaar vond overleg plaats met de HAN over de voortgang van de pilot met het door HAN geïnitieerde geïntegreerde traject en met MVP over de aanvraag voor de geïntegreerde benadering van theorie- en praktijkopleiding bij MVP.

Met de Young Audit Boards is in 2020 het advies, dat zij op basis van hun eerdere analyse van de nieuwe praktijkopleiding hebben opgesteld, besproken. Daarnaast is met LIO gesproken over de moeilijkheden die worden ervaren bij het uitvoeren van de nieuwe praktijkopleiding bij met name IAD's.

Met CEA is overleg gevoerd over de aanpak van het toezicht op de eindtermen bij geïntegreerde trajecten, omdat CEA zelf de theoretische opleidingen toetst aan de mate waarin aan de theoretische eindtermen wordt voldaan, maar haar toezicht op de praktijk eindtermen getrap via RPO in heeft gevuld. CEA en RPO hebben daarbij de afspraak gemaakt elkaar te blijven informeren en af te blijven stemmen.

Overleg vindt derhalve zowel plaats in collectieve bijeenkomsten als bilateraal.

- Het overleg met de stakeholders wordt in 2021 voortgezet met als belangrijke onderwerpen de uitkomsten van de evaluatie, de deadline van 1 september 2021 en de verantwoordelijkheidsverdeling tussen verschillende toezichthoudende en uitvoerende actoren: CEA, RPO, stagebureaus, onderwijs- en overige instellingen. (1-e)

2. De uitvoering van de praktijkopleiding

2.1 Aanwijzing stagebureaus

Er zijn in 2020 geen nieuwe stagebureaus aangewezen.

Een verzoek van Avans+, dat namens een aantal bij het AC-scholenoverleg aangesloten hbo-instellingen is gedaan, om een gemeenschappelijk stagebureau voor hun studenten in te richten, is onderhanden. Beoogd voorzitter van het Stagebestuur is de heer Duits, thans voorzitter van het AC-scholenoverleg. Een eerste overleg hierover vindt in 2021 plaats.

Vanaf 2021 kunnen de eerste trainees gebruik maken van het stagebureau van Nyenrode Business Universiteit. Het stagebureau van ABN-Amro heeft zichzelf opgeheven.

Met Nyenrode zijn er 19 stagebureaus operationeel. Dit zijn:

Accon avm	KPMG
Accountancy Rijksoverheid	Mazars
BDO	NBA
BPC	Nyenrode
Baker Tilly Berk	PKF Wallast
Deloitte	PwC
EY	RSM
Flynth	SRA
Grant Thornton	USG Finance
Markus Verbeek Praehp	

Accreditaties overige elementen praktijkopleidingen

	0-meting	Trainings-programma	Intervisie	Referaat	Simulatie	Begeleidingsdagen
Aantal stagebureaus	3	10	10	7	1	3

- In 2021 wordt een besluit genomen over de oprichting van een stagebureau door Avans+, dat open zal staan voor trainees van Avans+ en trainees van andere bij het AC-scholenoverleg aangesloten hbo-instellingen. (2-a)

2.2 Benoeming examinatoren

In 2020 zijn geen nieuwe examinatoren meer benoemd om het praktijkexamen onder de oude eindtermen af te nemen.

Op 31 december 2020 waren nog 30 AA examinatoren actief om het 'oude' examen af te nemen.

De aanwijzing van examinatoren die het geïntegreerd slotexamen afnemen komt in hoofdstuk 2, Examencommissie geïntegreerd slotexamen, aan de orde.

2.3 Benoeming overige functionarissen

Stagebureaus wijzen beoordelaars en praktijkbegeleiders aan en kunnen referaatbegeleiders aanwijzen. Onderwijsinstellingen kunnen eveneens referaatbegeleiders aanwijzen. Op 31 december 2020 waren er 283 beoordelaars, 1982 praktijkbegeleiders en 166 referaatbegeleiders actief.

2.4 Accreditatie onderwijsinstellingen en overige instellingen

(Aangewezen) onderwijsinstellingen en overige instellingen (dit zijn: instellingen gericht op ondersteuning van de uitoefening van het accountantsberoep of het accountancyonderwijs, niet uitgevoerd door een onderwijsinstelling) kunnen onderdelen van de praktijkopleiding verzorgen. De onderdelen die (gedeeltelijk) buiten de context van een stagebureau kunnen worden verzorgd zijn referaten, nulmetingen, trainingsdagen, intervisiegesprekken, de ICAIS-opdracht, simulatieopdrachten en begeleidingsdagen. Begeleidingsdagen kunnen conform het rapport 'Eindtermen Accountantsopleidingen' uitsluitend door stagebureaus in samenwerking met aangewezen onderwijsinstellingen worden aangeboden.

Stagebureaus kunnen kiezen of zij de andere onderdelen intern aanbieden, in samenwerking met andere instellingen of geheel uitbesteden.

De eerste simulatie-opdrachten die door de aanbieders Full Finance en Avans+ zijn aangeboden zijn gemonitord. Leden van de RPO hebben waargenomen tijdens de simulaties en hebben daarnaast reviews uitgevoerd op de dossiers van de deelnemers en de daarop gegeven beoordelingen. Met een aantal aanbevelingen zijn beide aanbieders definitief geaccrediteerd. Een verzoek van Full Finance om in plaats van een jaarrekeningcontroleopdracht een overige assuranceopdracht te mogen aanbieden is onderhanden. Reden voor het verzoek is dat er weinig belangstelling is voor de jaarrekeningcontroleopdracht, omdat deze te ver van de praktijk van trainees in de MKB oriëntatie staat. De tijds- en kosteninvestering is daarbij relatief hoog. De RPO heeft ermee ingestemd om de ontwikkeling van een nieuwe jaarrekeningcontroleopdracht voorlopig op te schorten en wacht de uitkomsten van de evaluatie af om na afstemming met CEA een definitief besluit te nemen.

Accreditaties elementen praktijkopleidingen

	0-me- ting	Trai- ningspro- gramma	Intervisie	Referaat	Simulatie	Begelei- dingsda- gen	ICAIS- opdracht
HBO	1	2	2	3	2	4	1
Uni	1	1	1	7	-	n.v.t.	3
Overig	1	2	2	1	-	n.v.t.	n.v.t.

- In 2021 wordt een besluit genomen over het al dan niet vervangen van de simulatieopdracht jaarrekeningcontrole door een overige assuranceopdracht. (2-b)

2.5 Geïntegreerde trajecten

Per 1 september 2019 is gestart met een pilot met een geïntegreerd traject door de HAN voor de oriëntatie Accountancy-MKB, waarbij beroepsproducten uit de theoretische opleiding onderdeel uitmaken van de praktijkopleiding en elementen uit de praktijkopleiding onderdeel uitmaken van de theoretische opleiding. Voor de beoordeling van de praktijkopleiding zijn de stagebureaus van NBA, SRA en Flynth hierbij betrokken. In 2020 is met de HAN gesproken

over de voortgang. Het traject verloopt voorspoedig en in september is een tweede cohort gestart. In het eerste kwartaal van 2021 zal een aantal dossiers van het eerste cohort worden gereviewd.

Vanaf 1 september 2020 biedt MVP een opleidingstraject aan waarbij de post-hbo opleiding en de praktijkopleiding op modulaire wijze naast elkaar gevolgd kunnen worden. Omdat MVP ook een stagebureau faciliteert en met uitzondering van de nulmeting geaccrediteerd is voor alle elementen van de praktijkopleiding, kan door studenten nagenoeg de volledige opleiding onder auspiciën van MVP worden gevolgd. Het eerste jaar volgen de studenten die hieraan deelnemen het reguliere traject. Pas vanaf september 2021 volgt het cohort een ander traject dan het reguliere.

Door CEA is eind 2020 toestemming verleend voor het aanbieden van een geïntegreerde opleiding in de oriëntatie Accountancy-MKB door SRA en Full Finance gezamenlijk. RPO zal in 2021 met SRA en Full Finance van gedachten wisselen over onder meer de gedeelde verantwoordelijkheid en wisselwerking theorie-praktijk in dit traject.

- In 2021 worden dossiers van trainees die het geïntegreerde traject van HAN volgen gereviewd. (2-c)
- De voortgang van het geïntegreerde traject van MVP wordt in 2021 gemonitord. (2-d)
- Met SRA en Full Finance zal in 2021 verder worden gesproken over het door hun geïnitieerde geïntegreerde opleidingstraject en wordt besloten hoe dit traject verder kan worden gemonitord. (2-e)

2.6 De praktijkopleiding op de Antillen en in Suriname

Als gevolg van de online-gang van activiteiten vanwege de pandemie ontvouwde zich ook een veelheid aan mogelijkheden om de betrokkenheid van trainees en hun begeleiders, beoordelaars en examinatoren uit de overzeese gebieden bij de praktijkopleiding te vergroten. In 2020 zijn bijvoorbeeld examens afgenomen waarbij één examinator afkomstig was uit Curaçao en de andere uit Nederland. Ook staat er een groepsintakegesprek gepland, waarbij kandidaat-examinatoren vanuit Curaçao aansluiten.

In 2021 wordt bekeken hoe dit verder kan worden verbeterd door bijvoorbeeld gemeenschappelijke bijeenkomsten, trainingen etc.

In 2020 volgden 52 trainees hun praktijkopleiding op de Antillen of in Suriname bij de stagebureaus BPC, Accountancy Rijksoverheid, Deloitte, EY, NBA en SRA.

Hiervan volgden 28 trainees de nieuwe praktijkopleiding, waarvan vier in de MKB oriëntatie. In 2020 zijn 3 RA trainees en 2 AA trainees afgestudeerd.

- Verbetering betrokkenheid trainees en functionarissen op de Antillen en in Suriname. (2-f)

2.7 Maatregelen in verband met Coronapandemie

De RPO heeft een aantal versoepelende maatregelen getroffen om vertragingen, die als gevolg van de coronapandemie in de individuele praktijkopleidingen zouden kunnen ontstaan, zoveel mogelijk te beperken.

Zo is het toegestaan om alle onderdelen die normaalgesproken mondeling worden afgenomen of gevolgd, mits deze zich daarvoor lenen en de technische mogelijkheden aanwezig zijn,

online te organiseren. Het gaat hierbij dan onder meer om referaatbijeenkomsten, intervisie-gesprekken en begeleidingsdagen.

Daarnaast kan naar het oordeel van de stagebureaus, indien aan de orde, soepelheid worden betracht bij het naleven van inlever- en beoordelingstermijnen en kunnen onderdelen die als gevolg van de pandemie niet konden worden gevolgd of zijn uitgesteld, worden ingehaald. Examens zijn sinds de eerste lockdown uitsluitend online afgenomen.

Een inventarisatie onder de stagebureaus leverde het beeld op dat de gevolgen van de pandemie doorgaans niet tot onoverkomelijke vertraging van de praktijkopleiding hebben geleid. Alleen door het stagebureau Accountancy Rijksoverheid is gemeld dat sommige opdrachten door de Belastingdienst als gevolg van de pandemie zijn uitgesteld en daardoor niet tijdig voor trainees beschikbaar waren. In het eerste kwartaal van 2021 wordt een besluit genomen over het al dan niet toepassen van een hardheidsclausule met betrekking tot de deadline voor afstuderen onder de oude eindtermen van 1 september 2021 voor een beperkte identificeerbare groep trainees.

Het concept besluit zal worden afgestemd met CEA.

- In het eerste kwartaal van 2021 wordt een besluit genomen over het al dan niet toepassen van een hardheidsclausule voor een beperkte groep trainees met betrekking tot de deadline voor afstuderen onder de oude eindtermen van 1 september 2021. (2-g)

2.8 Beleid in verband met naderende deadline

Na 1 september 2021 is het niet meer mogelijk om onder de oude eindtermen voor de praktijkopleiding af te studeren. De RPO stelde in 2020 een overstapregeling vast voor trainees met een op basis van de oude praktijkopleiding afgerond portfolio, die de deadline net niet halen. Daarnaast besloot de RPO, voordat de pandemie zijn intrede deed, om geen hardheidsclausule te willen toepassen. De deadline is immers al jaren bekend en zowel stagebureaus als trainees zijn er veelvuldig op geattendeerd. Trainees hebben wat dit betreft ruim de tijd gehad om de oude praktijkopleiding, waarmee voor het laatst in 2016 kon worden gestart, af te ronden dan wel om via relatief soepele wegen over te stappen naar de nieuwe eindtermen. Zoals in voorgaande paragraaf beschreven overweegt de RPO in 2021 wel een hardheidsclausule voor een beperkte groep trainees in verband met door de pandemie opgelopen onvoorziene en 'onoplosbare' vertragingen.

In oktober is onder alle trainees die op dat moment nog de praktijkopleiding onder de oude eindtermen volgden, dat waren er op dat moment ongeveer 750, een inventarisatie gehouden. Van de bijna 600 respondenten gaf bijna 90% aan voornemens te zijn de praktijkopleiding nog onder de oude eindtermen af te ronden. Een klein aantal trainees gaf aan te willen stoppen en een aantal trainees gaf aan over te willen stappen naar de nieuwe praktijkopleiding. Deze trainees zijn allen benaderd om de overstap te realiseren.

Omdat de naderende deadline mogelijk in 2021 zorgt voor een toename van het aantal examens, zijn voorzorgsmaatregelen getroffen. Zo is het aantal examendagen in 2021 verhoogd, zijn er extra examenmogelijkheden in de zomerperiode gecreëerd, wordt de online examinering in ieder geval gecontinueerd tot 1 september 2021 en is er de mogelijkheid van voorinschrijving voor trainees in de oude praktijkopleiding. Dit laatste betekent dat deze trainees al een examendatum kunnen reserveren op het moment dat hun portfolio nog niet geheel is afgerond.

Op 31 december 2020 stonden er 582 trainees ingeschreven voor de praktijkopleiding onder de 'oude' eindtermen. Een jaar eerder waren dit er nog 1418.

- Om de mogelijke toename van het aantal examens in 2021 als gevolg van de deadline te kunnen opvangen zijn voor 2021 de volgende maatregelen genomen:
 - Extra examenmogelijkheden, waaronder in de zomerperiode;
 - Continuering van online afnemen van de examens tot in ieder geval 1 september 2021;
 - Mogelijkheid van voorinschrijving voor trainees in de 'oude' praktijkopleiding. (2-h)

3. Examencommissie geïntegreerd slotexamen

In 2019 is het rapport van de Werkgroep Geïntegreerd Slotexamen vastgesteld.

In de opzet van dit examen wordt gestreefd naar verdergaande integratie van de theorie en praktijk. De inhoudelijke basis wordt gevormd door de CEA eindtermen, die betrekking hebben op zowel de theoretische als de praktijkopleiding.

In het rapport is een nieuw samenwerkingsmodel geïntroduceerd waarbij examenkoppels steeds bestaan uit een examiner, die door een onderwijsinstelling is voorgedragen, en een door een stagebureau voorgedragen examiner, die werkzaam is in de werkdomeinen behorende bij de oriëntatie van de afstudeerkandidaat.

In de loop van 2019 is de Examencommissie opgericht, die nader uitwerking heeft gegeven aan het rapport. Vanaf januari 2020 leggen alle trainees, met uitzondering van de trainees die de AA praktijkopleiding onder de 'oude' eindtermen afronden en trainees die eerder het 'oude' examen aflegden en (tot 1 juli 2020) een herexamen doen, het nieuwe examen af.

3.1 Vergaderingen

In 2020 is de Examencommissie zes keer in een reguliere vergadering bijeen geweest.

Tijdens deze vergaderingen vond in het bijzonder overleg plaats over:

- Het benoemen van examinatoren;
- Waarnemingen bij de examens en aandachtspunten voor kwaliteitsverbetering, o.a. uitmondend in een feedbackformulier voor de beoordeling van examinatoren;
- De gevolgen van de coronapandemie, waaronder voor de 'online-gang' van de examens en de benoemingsprocedure;
- De tussentijdse evaluatie onder examinatoren;
- Het treffen van maatregelen met het oog op een eventuele toename van het aantal examens in 2021 als gevolg van de naderende deadline van afstuderen onder de oude eindtermen;
- De samenwerking met de onderwijsinstellingen.

3.2 Examinatoren: benoeming en monitoring kwaliteit

Stagebureaus en onderwijsinstellingen kunnen examinatoren voordragen die respectievelijk tijdens het examen de praktijkcomponent en de theoriecomponent voor hun rekening nemen. Voorgedragen kandidaten worden door de Examencommissie op hun geschiktheid beoordeeld aan de hand van hun CV en een intakegesprek. Benoeming kan pas daadwerkelijk plaatsvinden als zij ook een training voor examinatoren hebben gevolgd.

Op 1 januari 2020 is met 60 examinatoren gestart met het afnemen van het geïntegreerd slot-examen. Begin 2020 hebben vervolgens nog 23 kandidaat-examinatoren met succes de benoemingsprocedure doorlopen, waarna deze tijdelijk is gestaakt als gevolg van de pandemie. Intakes en trainingen die gepland stonden zijn geannuleerd, omdat de Examencommissie het belangrijk vindt dat deze activiteiten in fysieke aanwezigheid van een ieder plaatsvinden. De training bevat bijvoorbeeld een aantal gedragscomponenten die in een online setting naar het oordeel van de Examencommissie minder goed tot hun recht komen.

Omdat de pandemie en de daarmee gepaard gaande beperkende maatregelen voortduurden, is in het najaar besloten intakes online te gaan houden en ook voorbereidingen te treffen voor online trainingen begin 2021.

Op dit moment zitten er nog 38 kandidaten in het proces. 27 hiervan staan ingepland voor online trainingen in 2021. Na het volgen hiervan kunnen zij worden benoemd. Met de andere 11 worden zo spoedig mogelijk afspraken gemaakt voor intakes.

Nadat in de loop van 2020 afscheid is genomen van twee examinatoren waren er aan het eind van het jaar nog 81 examinatoren actief. De verdeling is als volgt:

	Assurance	MKB
Theorie	32	10
Praktijk	25	14

Begin april is een online bijeenkomst georganiseerd met de examinatoren ter voorbereiding op de 'online-gang' van de examens. Hierbij is het hiervoor opgestelde reglement voor het afnemen van online examens doorgenomen, zijn do's and don'ts besproken en is geoefend met MS Teams, het platform dat is gekozen om de online examens af te nemen.

In september is een tussentijdse evaluatie onder de examinatoren uitgevoerd, waarbij zij breed zijn bevraagd over de inhoud, opzet en organisatie van het examen en de examinatorentraining, die zij hebben gevolgd. De evaluatie is ingevuld door 52 examinatoren.

De uitkomsten van deze evaluatie gaven vooralsnog geen aanleiding tot aanpassingen van inhoud of procedure van het examen. Het online examineren werd gemiddeld positief gewaardeerd. Toch gaf bijna 60% van de examinatoren aan een fysiek examen te prefereren boven een online setting, naast 15% die juist aangaf een voorkeur te hebben voor het online afnemen van examens.

In het algemeen waren de examinatoren positief over de verschillende aspecten. Wel werd relatief vaak een opmerking geplaatst over het beoordelingsformulier (te uitgebreid) en de tegenvallende kwaliteit van het dilemma in de te houden presentatie. Wat verder opviel is dat het onderscheid tussen de theorie- en praktijkexaminator in de vraagstelling vaak niet tot uitdrukking komt bij het examineren. Dit laatste is ook geen doel op zich.

Aan het begin van ieder kalenderjaar, voor het eerst in 2021, wordt gekeken of examinatoren nog voldoen aan het profiel. Voor praktijkexaminatoren geldt dat zij nog verbonden moeten zijn aan het stagebureau dat hen heeft voorgedragen en nog werkzaam moeten zijn in de relevante werkdomeinen. Voor theorie-examinatoren geldt dat zij nog verbonden moeten zijn aan de onderwijsinstelling die ze heeft voorgedragen en actief moeten doceren in één van de kernvakken van de accountantsopleiding.

In het eerste kwartaal van 2021 zijn de eerste van de jaarlijkse kalibratiesessies gepland, die vanwege de pandemie ook online zullen plaatsvinden.

- Naar verwachting wordt het aantal examinatoren in 2021 verder uitgebreid naar ongeveer 110-115 examinatoren. Gestreefd wordt naar een representatieve mix van examinatoren theorie-praktijk en Assurance-MKB in aansluiting bij het aantal examens dat jaarlijks in de twee oriëntaties wordt afgenomen. (3-a)
- In het eerste kwartaal van 2021 vinden de eerste online kalibratiesessies met examinatoren plaats. (3-b)
- Begin 2021 wordt nagegaan of de examinatoren nog voldoen aan het profiel. Hiertoe wordt een uitvraag gedaan onder de onderwijsinstellingen en stagebureaus die de examinatoren hebben voorgedragen. (3-c)
- De trainingen van examinatoren worden vanaf 1 januari 2021 online gegeven. (3-d)

3.3 Waarnemingen door leden van de Examencommissie

In 2020 hebben de leden van de Examencommissie bij ongeveer 12% van de examens waargenomen. Zodoende is bij iedere examiner tenminste één keer een waarnemer aangeschoven. In de loop van het jaar is gekozen voor een meer risicogerichte benadering, waarbij de waarnemingen zich (mede) toespitsten op indicaties vanuit eerdere waarnemingen en bijzondere omstandigheden bij het examen (bijv. kandidaat die eerder zakte of die mogelijk een verlengd examen zouden moeten afleggen).

De leden van de Examencommissie zijn over het algemeen goed te spreken over de kwaliteit van de examinering. Als aandachtspunten benoemen zij onder meer:

- Het karakter van de examens: MKB examens hebben wat vaker het karakter van een overhoring over wet- en regelgeving, in plaats van het karakter van een goed gesprek. De kwaliteit van Assurance examens, waarbij de nadruk meer ligt op PKI, wordt vaak als hoger ervaren. Niet zelden komt dit mede door de kandidaten, die gemakkelijker een weerwoord geven dan hun AA-collega's. RA-studenten hebben doorgaans meer ervaring met mondelinge tentaminering.
- De evenwichtige beoordeling van kandidaten die afkomstig zijn uit de niet-openbare praktijk: kandidaten moeten tijdens het examen in staat zijn om hun eigen beroepscontext te vertalen naar de context van het openbaar accountantsberoep. Examinatoren moeten daarbij wel in staat zijn om mede op basis van het portfolio de juiste vragen te stellen en afwegingen te maken. In de portfolio's zijn transponeringstabellen opgenomen die de vertaling voor beide partijen kunnen vergemakkelijken.
- De behandeling van het dilemma: het dilemma dat door kandidaten wordt ingebracht, is niet altijd even sterk. Hoewel het dilemma een belangrijk onderdeel is, is het geen beoordelingscriterium. Discussies over de kwaliteit van het dilemma tussen examinatoren en kandidaat tijdens het examen komen voor en moeten wat de Examencommissie betreft te allen tijde worden voorkomen. De presentatie van het dilemma is bedoeld om de kandidaat zelf een deel van de regie over het examen te geven.
- Metacommunicatie – non-verbale communicatie: bij examens is het belangrijk dat examinatoren op elkaar en de kandidaat reageren. Vooral bij online examens is metacommunicatie een aandachtspunt.
- Een evenwichtige inbreng van de examinatoren: het komt voor dat één van de examinatoren met name aan het administreren is, terwijl de andere de examinering op zich neemt. De inbreng moet evenwichtig zijn.

Deze aandachtspunten worden meegenomen in de te houden kalibratiesessies.

Met het online afnemen van de examens hebben zich in 2020 geen grote problemen voorgedaan. Technisch loopt het doorgaans goed. Wel is de dynamiek wat anders, nu het bijvoorbeeld niet goed mogelijk is de kandidaat 'in de ogen te kijken'.

Mede op basis van de waarnemingen is een feedbackformulier ontwikkeld, waarmee de prestaties van de examinatoren kunnen worden geëvalueerd. Begin 2021 zullen de toezichtactiviteiten worden overgedragen aan door de RPO aangewezen toezichthouders en wordt het nieuwe formulier geïntroduceerd.

- Begin 2021 worden toezichthouders in bijeenkomsten geïnstrueerd en worden de toezichtactiviteiten overgedragen. (3-e)

3.4 Het examen in 2020

Tot half maart werden de examens fysiek afgenomen. Na afkondiging van de lockdown zijn alle examens die vanaf half maart stonden gepland geannuleerd. Vervolgens is gewerkt aan een online oplossing, waarna extra examenmomenten zijn gepland in april voor de kandidaten die in maart hun examens geannuleerd zagen. De kandidaten kregen daarbij de keuze het examen online af te leggen of af te wachten tot het weer mogelijk was fysiek examen te doen. Omdat de pandemie voortduurde werd uiteindelijk besloten de online examinering tot in ieder geval het einde van het jaar te continueren.

Er zijn in totaal 961 (2019: 991) examens afgenomen, waarvan 740 (2019: 791) met een voldoende resultaat. Het slagingspercentage van de RA praktijkopleiding was met 79% vergelijkbaar met dat in 2019 (81%). Het slagingspercentage van de AA praktijkopleiding is met 71% ten opzichte van 2019 (75%) iets meer gedaald. Het slagingspercentage van de in 2020 132 fysiek afgenomen examens lag met 78% 1,2 procentpunt hoger dan het slagingspercentage van de 829 online afgenomen examens. De overgang naar het online examineren lijkt daarbij van geen tot geringe invloed op het slagingspercentage.

Het nieuwe examen scoorde in 2020 beter bij kandidaten in de Assurance-oriëntatie dan bij kandidaten in de MKB-oriëntatie. De aantallen afgenomen examens zijn nog niet dusdanig dat hier nu al conclusies aan kunnen worden verbonden. Aandachtspunten naar aanleiding van waarnemingen en evaluaties onder kandidaten en examinatoren worden onder meer in de kalibreersessies met examinatoren, de examinatorentrainingen en examentrainingen voor kandidaten besproken, met als doelen het borgen c.q. verbeteren van de kwaliteit en het verhogen van de slagingspercentages.

465 examenkandidaten hebben na afloop van hun examen de enquête ingevuld met vragen over het verloop van het examen. In de enquête worden vragen gesteld over de inhoud en de opbouw van het examen en het gedrag en de houding van de examinatoren. Er wordt onder meer gevraagd naar de onderwerpen die aan bod zijn geweest, of er sprake was van een evenwichtig examen en of de examinatoren zorgden voor een open sfeer. Daarbij wordt gevraagd om beide examinatoren een cijfer op een schaal van 1 tot 10 te geven. Het gemiddelde cijfer dat aan de examinatoren werd toegekend is een 7,8, hetzelfde als in 2019. Wel zijn er bij in totaal 32 examens 45 onvoldoendes gegeven. Kandidaten die zakken zijn over het algemeen negatiever over de prestaties van hun examinatoren.

De ingevulde enquêtes hebben in 2020 geen aanleiding tot aanvullende opmerkingen respectievelijk acties gegeven.

Vanaf 1 januari 2021 is de enquête meer toegespitst op het geïntegreerde slotexamen en worden er ook vragen gesteld over de ervaringen met het online afleggen van het examen.

In totaal hebben 715 trainees een examentraining ter voorbereiding op het examen in 2020 gevolgd, waarvan 629 de nieuwe training voor het geïntegreerd slotexamen. De nieuwe training sluit volledig aan op de training die aan examinatoren wordt gegeven. De training wordt begin 2021 geëvalueerd.

- Begin 2021 wordt de examentraining geëvalueerd. (3-f)

4. Kwaliteitszorg

4.1 Stagebureaus

Beoordelingsbezoeken stagebureaus

Aan het eind van het jaar 2020 hebben zes beoordelingsbezoeken plaatsgevonden. De bezochte kantoren zijn:

- PwC
- Accon avm
- PKF Wallast
- EY
- SRA
- Baker Tilly

Alle beoordelingsbezoeken zijn met een voldoende beoordeeld, waarbij één stagebureau de aanvulling heeft gekregen 'voldoende, mits er een verbeterplan geschreven wordt'. Het betreft hier de omvang en de borging van kwaliteit voor de toekomst.

In dit overzicht staan de geconstateerde aandachtspunten op een rij die naar aanleiding van de zes beoordelingsbezoeken geconstateerd zijn en zijn geturfd per stagebureau (volgorde stagebureaus komt niet overeen met voorgaande opsomming) (N=6):

<i>Stagebureau (SB)</i>	<i>SB 1</i>	<i>SB 2</i>	<i>SB 3</i>	<i>SB 4</i>	<i>SB 5</i>	<i>SB 6</i>	
<i>Onderwerp</i>							
a. Thema's: HR, ICT en wet-&rgv			X	X	X	X	4
b. Rol praktijkbegeleider	X	X		X		X	4
c. Dossier reviews met onvoldoende			X			X	2
d. Omvang (te) klein			X			X	2
e. Dilemma niet persoonlijk						X	1
f. SMART-leerdoelen						X	1
g. POP en nulmeting					X		1
h. Intervisie					X		1
i. Beperkt aantal beoordelaars					X		1
J. Kwaliteitsborging/PDCA	++			++	X		1
k. Overige Assurance				x			1
	1	1	3	3	5	6	

x : is een aandachtspunt aan de orde gekomen bij het beoordelingsbezoek 2020.

++: betreft kwaliteitszorg, die bij deze kantoren bij het beoordelingsbezoek positief in het oog viel.

In 2020 is bij de beoordelingsbezoeken in het bijzonder aandacht geweest voor de volgende thema's:

1. Integratie HR beleid en praktijkopleiding;
2. ICT in de praktijkopleidingen;
3. Uitwerken van toegepaste wet- en regelgeving in rapportages.

Integratie HR beleid en praktijkopleiding blijft een punt van aandacht. Bij steeds meer stagebureaus heeft HR een vaste positie in de organisatie gekregen, maar het blijkt moeilijk om echt te integreren met HR-structuren. Te denken valt hierbij aan het integreren van de praktijkopleiding in de interne beoordelingssystematiek van functionarissen en trainees en aan het voorkomen van dubbele registraties, zoals van uren en leerdoelen.

Met de introductie van de ICAIS-opdracht wordt aandacht voor ICT afgedwongen. Zowel wat betreft ICT-aspecten als wat betreft wet- en regelgeving worden deze in de halfjaar- en jaar-rapportages die moeten worden opgesteld wel benoemd, maar geven trainees er niet altijd blijk van dat zij ze ook kunnen toepassen en weten waarom ze dit doen.

Stagebureaus hebben aandacht voor de kwaliteit van beoordelaars en praktijkbegeleiders. De meeste stagebureaus organiseren bijvoorbeeld bijeenkomsten gericht op kennisoverdracht en uitwisseling. Bij vier van de zes bezochte stagebureaus is desondanks geconstateerd dat de kwaliteit van de praktijkbegeleiders een punt van aandacht is. Een oorzaak van wisselende kwaliteit ligt soms in een relatief hoog aantal wisselingen als gevolg van een relatief groot personeelsverloop. Een aantal stagebureaus geeft aan daarbij ook moeite te hebben om voldoende geschikte beoordelaars te vinden. Eén van de bezochte stagebureaus heeft daarom gekozen voor aanvulling met externe inhuur, een ander stagebureau voor een relatief klein aantal beoordelaars op het aantal trainees, wat volgens de RPO risico's op discontinuïteit en kwaliteitsverlies kan geven.

In een aantal gevallen is aandacht nodig voor het POP en de nulmeting en met name ook de consequenties van de nulmeting voor het verloop van de praktijkopleiding en de invulling van het trainingsprogramma.

Naar aanleiding van een aantal constatering zal de RPO in 2021 de minimale omvangscriteria van stagebureaus heroverwegen.

Daarnaast zal de RPO mede naar aanleiding van de uitkomsten van de beoordelingsbezoeken in 2021 meer aandacht geven aan kwaliteitsborging- en verbeteringsmechanismen van de stagebureaus. Ook zal de RPO de stagebureaus in de jaarevaluaties over 2020 vragen te reflecteren op de gevolgen die de pandemie heeft gehad op het verloop van de praktijkopleidingen en de invulling van de verschillende onderdelen in 2020 en in de toekomst.

- Heroverweging omvangscriteria stagebureaus. (4-a)
- Meer aandacht voor kwaliteitsborging- en verbeteringsmechanismen (PDCA cycli) van de stagebureaus. (4-b)

Vanwege dit bijzondere jaar heeft de RPO in de jaarevaluatie 2020 vragen toegevoegd met betrekking tot het thema 'Lesson's learned by Corona.'

Drie thema's uit 2020 komen wegens relevantie terug in 2021. Het thema 'Fraude' wordt daaraan toegevoegd:

- a. Integratie HR beleid en praktijkopleiding; (4-c)
- b. ICT in de praktijkopleidingen; (4-d)
- c. Lesson's learned by Corona; (4-e)

d. Fraude. (4-f)

De eerste drie thema's uit 2020 blijven wegens relevantie staan voor 2021.

Ad a. HR-beleid en praktijkopleiding.

Hoewel HR al steeds vaker een plek krijgt in de organisatie van het stagebureau, blijkt vaak dat de integratie verbeterd kan worden.

Ad b. ICT in de praktijkopleidingen

Hoewel ICT-toepassingen nog steeds aan importantie in het accountantsberoep winnen, kan de aandacht voor het kunnen toepassen en het begrijpen in de rapportages van trainees worden vergroot.

Ad c. Lessons learned by Corona

Ook in 2021 blijft het thema Corona relevant vanwege de invloed op de organisatie en uitvoering van de praktijkopleiding.

Ad d. Fraude

Dit nieuwe thema is toegevoegd (mede) naar aanleiding van het door de CEA uitgevoerde onderzoek naar de aandacht voor fraude in de opleiding. Een specifiek aandachtspunt is de beoordeling van soft controls, zoals het omgaan met tegendruk van de klant en het team. Belangrijk is dat trainees leren signalen te herkennen, leren risico's in te schatten en leren zich vrij te voelen om hier op te acteren. Tijdens de praktijkopleiding mag worden verwacht dat het onderwerp wordt uitgediept in de rapportages indien sprake was van (signalen van mogelijke) fraude(-risico's) en tijdens bijvoorbeeld intervisiegesprekken.

Aan de volgende stagebureaus wordt in 2021 een beoordelingsbezoek afgelegd:

- Flynth
- BPC
- RSM
- Mazars
- MVP
- GT
- Accountancy Rijksoverheid
- BDO
- Deloitte

Daarnaast is het voornemen om aan twee stagebureaus een aanvullend beoordelingsbezoek af te leggen eind 2021/begin 2022. (4-g)

4.2 Examens

In 2020 zijn door de leden van de Examencommissie zelf waarnemingen gedaan bij de examens (zie voor de bevindingen 3.3 Waarnemingen door leden van de Examencommissie). Begin 2021 wordt het toezicht overgedragen aan door de RPO aangewezen toezichthouders.

4.3 Referaten

In 2020 legden 784 trainees het referaat af, hiervan 670 RA en 114 AA trainees. 6 AA en 31 RA referaatbijeenkomsten, waarin de casusbeschrijvingen door deelnemers werden gepresenteerd en bediscussieerd, zijn bijgewoond door toezichthouders. Dit beslaat ongeveer 14% van alle deelnemers.

De toezichthouders zijn overwegend positief over het referaat, zowel over het referaat als toetsmiddel als over de manier waarop de referaten worden begeleid.

Meerdere keren merkten toezichthouders op dat de referaatbegeleiders een veilige omgeving creëerden, waarin open discussies konden plaatsvinden. Het presenteren in een online setting is goed mogelijk, maar haalt wel wat van de dynamiek weg.

De bevindingen zijn met de referaataanbieders gedeeld.

Eind 2020 is een onderzoek gestart naar de dilemma's in de referaten en de lessen die hieruit kunnen worden getrokken maatschappijbreed en voor de praktijkopleiding in het bijzonder. Hierbij wordt ook gekeken naar de betekenis van het dilemma in het referaat ten opzichte van dat in het geïntegreerd slotexamen. Het onderzoek wordt uitgevoerd door Remko Renes, Roger Meuwissen en Philip Wallage. De eerste resultaten zullen in 2021 met RPO worden gedeeld.

Er wordt naar gestreefd het huidige toezicht op de referaten, waarbij steeds deelwaarnemingen worden gedaan, in de loop van 2021 op te nemen in het integrale toezichtbeleid, waarbij gesteund wordt op de kwaliteitsborgingssystemen van de aanbieders.

- In 2021 wordt het onderzoek naar de dilemma's in referaten dat eind 2020 is gestart afgerond. (4-h)

4.4 Trainingsdagen, begeleidingsdagen en intervisiegesprekken

Trainingsdagen, begeleidingsdagen en intervisiegesprekken zijn onderwerp van de jaarevaluaties van de stagebureaus en worden besproken bij de beoordelingsbezoeken.

De werkgroep Kwaliteitsbewaking heeft de opdracht gekregen om deze elementen verder te integreren in het toezichtsbeleid. In 2021 worden verkennende gesprekken gevoerd met de aanbieders van trainingsdagen, begeleidingsdagen en intervisiegesprekken om na te gaan hoe zij hun kwaliteitsbeleid hebben ingericht, zodat deze elementen kunnen worden geïntegreerd in het toezichtbeleid van de RPO (1-c).

4.5 Simulatieopdrachten

De waarnemingen bij de eerste simulatieopdrachten, die door Patrick van Belkom en Chantal van Bussel zijn gedaan, zijn in 2020 afgerond. Zij hebben ter plaatse waarnemingen gedaan en dossiers gereviewd.

Op basis van de eerste bevindingen is door de RPO een aantal aanwijzingen en aanbevelingen geformuleerd, die door de aanbieders zijn opgevolgd. De simulatie-opdrachten zijn gedegen aangepakt en volgens de accreditatievoorwaarden uitgevoerd.

In 2021 zal worden besloten of het huidige aanbod voldoet aan de vraag en of het al dan niet aan de orde zou moeten zijn om de jaarrekeningcontrole, die in het tweede jaar wordt uitgevoerd, te vervangen door een overige assuranceopdracht.

Door de werkgroep Kwaliteitsbewaking wordt in 2021 uitgewerkt hoe en in welke mate in de toekomst toezicht zal worden gehouden op de simulatieopdrachten (1-c).

5. Regelgeving

5.1 Verordening op de praktijkopleidingen

In december 2019 is door de Ledenvergadering ingestemd met een wijziging op de Verordening op de praktijkopleidingen met ingang van 1 januari 2020, waarmee de Examencommissie Geïntegreerd slotexamen een formele status als commissie binnen de NBA heeft gekregen.

5.2 (Tijdelijke) regeling online geïntegreerde slotexamens 2020

In april is de (tijdelijke) regeling online geïntegreerde slotexamens vastgesteld, waarin specifieke bepalingen voor het afnemen van online examens zijn opgenomen. De regeling is analoog van toepassing op examens ter afronding van de praktijkopleiding AA 'oude eindtermen' en herkansingen van examens die vóór 1 januari 2020 plaatsvonden.

De regeling blijft in 2021 in ieder geval van toepassing voor zolang als de examens als gevolg van de pandemie online worden afgenomen.

5.3 Overstap- en overgangsregelingen

De RPO besloot begin 2020 in principe vast te willen houden aan de deadline voor afstuderen onder de oude eindtermen van 1 september 2021. In paragraaf 2.6 schreven we dat de RPO toch overweegt om een hardheidsclausule toe te passen voor trainees die als gevolg van de pandemie geplande opdrachten niet hebben kunnen uitvoeren, die essentieel waren voor het kunnen afronden van de praktijkopleiding. Hierover wordt in 2021 een besluit genomen (2-g). Voor trainees die de deadline niet halen, maar wel een afgerond portfolio hebben, heeft de RPO een overgangsregeling vastgesteld. Trainees die na 1 september 2021 afstuderen, moeten weliswaar volledig voldoen aan de nieuwe eindtermen en de daarbij voorgeschreven opdrachten- en urenverplichting, echter is de aanvullende rapportageverplichting zoveel mogelijk beperkt en kan zoveel mogelijk worden aangesloten bij wat een trainee reeds tijdens zijn praktijkopleiding heeft gedaan. Voor AA-trainees die overstappen naar de MKB-praktijkopleiding geldt dan overigens ook dat het referaat moet worden afgelegd. Trainees kunnen op voorhand al rekening houden met de overstap, door bijvoorbeeld het volgen van trainingen of uitvoeren van opdrachten, die aansluiten bij de eisen van de nieuwe praktijkopleiding.

Op 31 december 2020 volgden nog 582 trainees de praktijkopleiding onder de oude eindtermen, in 2019 waren dit er 1418.

5.4 Klachten en bezwaren

In 2020 heeft de RPO twee bezwaarschriften en één klacht ontvangen. Eén bezwaarschrift is nog in behandeling.

Het andere bezwaarschrift en de klacht zijn afgehandeld door een hiervoor door de RPO aangewezen commissie, bestaande uit – afhankelijk van waar de klacht of het bezwaar betrekking op heeft - leden van RPO en/of Examencommissie met ondersteuning door het NBA bureau.

Het bezwaar had betrekking op de toekenning van een onvoldoende voor het afleggen van een mondeling examen. Dit betreft in feite een verzoek om heroverweging van het examenresultaat. Na de kandidaat, zijn begeleider en de examinatoren te hebben gehoord, heeft de

commissie geoordeeld dat aan de hand van het bezwaarschrift en de reactie van de examinatoren niet kon worden vastgesteld dat de kandidaat al dan niet terecht is gezakt voor het examen. Met één van de desbetreffende examinatoren is in een eerder stadium ook gesproken naar aanleiding van enkele bevindingen, waarbij zijn benoeming voorwaardelijk is voortgezet. De toelichting van de kandidaat en zijn begeleider hebben de RPO doen besluiten de benoeming van deze examiner definitief in te trekken.

De klacht had ook betrekking op een examen, dat door de examinatoren tijdelijk was onderbroken, omdat zij van mening waren het door de kandidaat ingebrachte dilemma niet aan de vereisten voldeed. De Examencommissie oordeelde dat de examinatoren gelijk hadden, maar dat het examen niet had mogen worden onderbroken. De klacht is daarmee ten dele gegrond verklaard.

6. ICT omgeving

6.1 ELO

Voor de opbouw van hun portfolio's maken alle trainees gebruik van de ELO. Hierin wordt ook de voortgang bewaakt door de beheerders van de stagebureaus.

Vanaf 2021 worden er gebruikersbijeenkomsten georganiseerd voor de stagebureaubeheerders van de ELO. Door het delen van ervaringen en afstemmen van wensen wordt beoogd de gebruikersvriendelijkheid te vergroten.

• Vanaf 2021 worden gebruikersbijeenkomsten ELO voor stagebureaubeheerders georganiseerd. (6-a)

6.2 Managementinformatie

In 2020 is door een werkgroep gewerkt aan het verder verbeteren van management-informatie voor de praktijkopleiding. Informatie uit het bronsysteem Navision en informatie uit de ELO is in een datawarehouse aan elkaar gekoppeld en voor de deelnemende stagebureaus en de RPO beschikbaar gesteld in PowerBI. In 2021 wordt dit verder uitgewerkt in een werkgroep PowerBI (1-d).

7. Communicatie/ Informatie

Begin 2020 zijn de nieuwe praktijkopleidingsgidsen gepubliceerd.

Met enige regelmaat zijn betrokkenen door middel van nieuwsbrieven geïnformeerd over de ontwikkelingen rondom de praktijkopleidingen. Belangrijkste onderwerpen waren maatregelen als gevolg van de pandemie en de deadline voor afstuderen onder de oude eindtermen. Daarbij hebben stagebureaus overzichten ontvangen van trainees die mogelijk in de problemen komen vanwege de deadline, met het verzoek hier binnen de organisatie actie op te nemen. Zowel in het voor- als in het najaar zijn online bijeenkomsten met de stagebureaus georganiseerd.

Voorafgaand aan de online-gang van de examens heeft een bijeenkomst met de examinatoren plaatsgevonden.

Met de individuele stagebureaus, onderwijsinstellingen en 'overige instellingen' is regelmatig overlegd, onder meer naar aanleiding van de accreditatieaanvragen, de ervaringen met en voortgang van de nieuwe praktijkopleidingen en de invoering van het geïntegreerd slotexamen.

De overgang van fysiek naar online heeft met zich meegebracht dat het gemakkelijker is om bijeenkomsten dan wel overleggen met meerdere betrokkenen te realiseren. In 2020 maakte RPO en Examencommissie hier al gebruik van. In 2021 zal dit worden gecontinueerd.

- Het overleg met stakeholders wordt in 2021 onverminderd voortgezet. Gebruik makend van de technische mogelijkheden zal het aantal overleggen waar nodig worden opgeschroefd. (7-a)

8. Terugblik op Planning & Controlcyclus

Begin 2020 is afscheid genomen van de (voormalig) secretaris van de RPO en van één van de twee beleidsmedewerkers van het NBA bureau. Met hun vertrek, vertrok ook tientallen jaren aan kennis over en ervaring met de accountantsopleiding. Door het niet kunnen invullen van de functie van beleidsmedewerker en door uitval van andere medewerkers van het NBA bureau, heeft het bureau in 2020 niet op volle kracht kunnen functioneren, waardoor op de leden van de RPO en Examencommissie dit jaar een groter beroep is gedaan dan gebruikelijk. Mede dankzij de extra inzet kijken de RPO en Examencommissie toch terug op een jaar, waarin weliswaar niet alle voornemens zijn verwezenlijkt, maar waarin wel actief is bijgedragen aan het verder verbeteren van de praktijkopleiding en het examen. Zo is adequaat ingegrepen toen de coronacrisis zijn intrede deed en kon samen met de stagebureaus, de andere aanbieders van elementen van de praktijkopleidingen en de examinatoren worden gerealiseerd dat de praktijkopleidingen en de examens werden voortgezet. Negatieve gevolgen voor de praktijkopleiding zijn daardoor beperkt gebleven.

Examencommissieleden hebben in 2020 waargenomen bij examens, toezichthouders bij referaten, er zijn zes beoordelingsbezoeken afgelegd, online bijeenkomsten georganiseerd en de praktijkopleiding is geëvalueerd.

9. Samenvatting activiteiten in 2021

De belangrijkste projecten en activiteiten in 2021 zijn (in willekeurige volgorde):

- Afronding evaluatie van de nieuwe praktijkopleiding;
- Monitoring geïntegreerde trajecten en een integrale aanpak van het kwaliteitsbeleid;
- Monitoring deadline afstuderen onder oude eindtermen 1 september 2021;
- Verdere professionalisering van het geïntegreerd slotexamen;
- Verder verbeteren van managementinformatie;
- Communicatie met stakeholders.

Bijlage: cijfers praktijkopleidingen

1a. Aantallen trainees per stagebureaucluster op 31 december 2020

Stagebureau	RA oude eindtermen	RA Assurance			AA-MKB breed oude eindtermen	AA-controle oude eindtermen	AA Accountancy MKB			AA Assurance	RA	AA	Totaal per stagebureau
		Totaal	Start	Overstap			Totaal	Start	Overstap				
Totaal Big 4	245	1711	1667	44	2	3	61	54	7	0	1956	66	2022
Overig openbaar	39	320	309	11	14	1	136	124	12	0	359	151	510
Overheid	12	60	57	3	1	3	0	0	0	0	72	4	76
Verzamelde stagebureaus	120	422	415	6	100	28	659	608	51	4	542	791	1333
Trainees zonder stagebureau	13	25	25	0	1	0	2	2	0	0	38	3	41
Totaal	429	2538	2474	64	118	35	858	788	70	4	2967	1015	3982
<i>Totaal 2019</i>	<i>1113</i>	<i>2006</i>	<i>1994</i>	<i>12</i>	<i>246</i>	<i>59</i>	<i>790</i>	<i>669</i>	<i>121</i>	<i>4</i>	<i>3119</i>	<i>1097</i>	<i>4216</i>

1b. (ter vergelijking) Aantallen trainees per stagebureaucluster op 31 december 2019

Stagebureau	RA oude eindtermen	RA Assurance			AA-MKB breed oude eindtermen	AA-controle oude eindtermen	AA Accountancy MKB			AA Assurance	RA	AA	Totaal per stagebureau
		Totaal	Start	Overstap			Totaal	Start	Overstap				
Totaal Big4	680	1407	1399	8	18	7	53	46	7	0	2087	78	2165
Overig openbaar	115	239	237	2	34	1	119	103	16	0	354	154	508
Overheid	40	40	40	0	2	2	0	0	0	0	80	4	84
IAD's	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	5
Verzamelde stagebureaus	238	310	308	2	190	49	615	517	98	4	548	856	1404
Trainees zonder stagebureau	35	10	10	0	2	0	3	3	0	0	45	5	50
Totaal	1113	2006	1994	12	246	59	790	669	121	4	3119	1097	4216
<i>Totaal 2018</i>	<i>1939</i>	<i>1358</i>	<i>1357</i>	<i>1</i>	<i>438</i>	<i>78</i>	<i>669</i>	<i>500</i>	<i>169</i>	<i>2</i>	<i>3297</i>	<i>1187</i>	<i>4484</i>

2. Inschrijvingen 2019

Jaar	Inschrijvingen RA Assurance	Inschrijvingen AA Accountancy-MKB	Inschrijvingen AA Assurance	Totaal
2014	666	160	-	826
2015	697	171	-	868
2016	1001	299	-	1300
2017	771	381	-	1152
2018	601	148	2	751
2019	691	199	2	892
2020	718	192	0	910

3a. Afgestudeerde, gezakte en gestopte trainees t/m 31 december 2020

	RA oude eindtermen	RA Assurance			AA-MKB breed oude eindtermen	AA-controle oude eindtermen	AA Accountancy MKB			RA	AA	Totaal
		Totaal	Start	Overstap			Totaal	Start	Overstap			
Afgestudeerd	448	135	135	0	70	16	71	31	40	583	157	740
Onvoldoende examens (<i>nadien geslaagd</i>)	136 (60) ¹	21 (7) ²	21 (7)	0	27 (14) ³	2 (1)	35 (9) ⁴	13 (2)	22 (7)	157	64	221
<i>Totaal aantal examens</i>	<i>584</i>	<i>156</i>	<i>156</i>	<i>0</i>	<i>97</i>	<i>18</i>	<i>106</i>	<i>44</i>	<i>62</i>	<i>740</i>	<i>221</i>	<i>961</i>
Gestopt	121	77			44		43			198	87	285

Slagingspercentage totaal: 77% (RA 78,8%, AA 71%)

Slagingspercentage RA oud (geïntegreerd slotexamen): 76,7%

Slagingspercentage RA nieuw (geïntegreerd slotexamen): 86,5%

Slagingspercentage AA oud (examen 'oude stijl'): 74,8%

Slagingspercentage AA nieuw (geïntegreerd slotexamen): 67%

¹ 12 trainees zijn in periode tweemaal gezakt, waarvan er 8 de derde keer binnen het jaar zijn geslaagd. 2 trainees zijn drie keer gezakt.

² Een trainee is twee keer gezakt en bij de derde poging geslaagd.

³ Drie trainees zijn in periode tweemaal gezakt. De tweede herkansingsexamens moeten nog plaatsvinden.

⁴ Zeven trainees zijn in periode tweemaal gezakt. De tweede herkansingsexamens moeten nog plaatsvinden. Eén trainee is drie keer gezakt.

3b. (ter vergelijking) Afgestudeerde, gezakte en gestopte trainees t/m 31 december 2019

	RA oude eindtermen	RA Assurance			AA-MKB breed oude eindtermen	AA-controle oude eindtermen	AA Accountancy MKB			RA	AA	Totaal
		Totaal	Start	Overstap			Totaal	Start	Overstap			
Afgestudeerd	610	14	14	0	118	15	34	2	32	624	167	791
Onvoldoende examens (<i>nadien geslaagd</i>)	142 (75) ⁵	3 (1)	3 (1)	0	42 (18) ⁶	2 (1)	11(3) ⁷	1	10 (3)	145	55	200
<i>Totaal aantal examens</i>	<i>752</i>	<i>17</i>	<i>17</i>	<i>0</i>	<i>160</i>	<i>17</i>	<i>45</i>	<i>3</i>	<i>42</i>	<i>769</i>	<i>222</i>	<i>991</i>
Gestopt	233	54			102		37			287	139	426

Slagingspercentage 2019: 80% (RA: 81%, AA: 75%)

4. Gemiddelde duur van de praktijkopleiding

2017	5,21 jaar
2018	5,14 jaar
2019	4,96 jaar
2020	4,53 jaar

⁵ Elf trainees zijn in periode tweemaal gezakt. Vier hiervan zijn bij de tweede herkansing geslaagd. De tweede herkansingsexamens van de andere trainees moeten nog plaatsvinden. Twee trainees zijn in periode drie keer gezakt

⁶ Drie trainees zijn in periode tweemaal gezakt. De tweede herkansingsexamens moeten nog plaatsvinden.

⁷ Twee trainees zijn in periode tweemaal gezakt. De tweede herkansingsexamens moeten nog plaatsvinden.